

به نام خدا

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه اصلاح قانون تنظیم خانواده و جمعیت»

بیان مسئله

اعلام جمعیت حدود ۵۰ میلیونی با رشد ۲/۹ درصد پس از سرشماری ۱۳۶۵ مسئولین مملکتی را متوجه رشد شتابان جمعیت، مسائل و مشکلات ناشی از آن گردانید، لذا با توجه به این امر در سال ۱۳۶۷ اولین سمینار ملی جمعیت و توسعه در شهر مقدس مشهد توسط سازمان برنامه و بودجه برگزار شد، حاصل این سمینار برنامه ملی تنظیم خانواده بود که مورد تأیید حضرت امام خمینی (ره) در سال ۱۳۶۸ قرار گرفت و متعاقب آن دولت سیاست تحدید موالید را اعلام کرد.

در سال ۱۳۷۰ لایحه کنترل جمعیت و تنظیم خانواده از طرف دولت تهیه و تقدیم مجلس شد و در تاریخ ۱۳۷۲/۲/۲۶ از تصویب مجلس گذشت و به تأیید شورای محترم نگهبان رسید. این مصوبه نشانه بارز حمایت همه‌جانبه نظام جمهوری اسلامی ایران و تعهد سیاسی دولت از اجرای برنامه‌های تنظیم خانواده و کنترل جمعیت است. این قانون نه فقط به قطع انگیزه‌ها و پاداش‌های متعلقه به خانواده‌های پراولاد و فرزندان زیاد دست زد، بلکه مبانی قانونی مشخصی برای اعمال سیاست‌های کنترل موالید و اجرای برنامه‌های تنظیم خانواده به‌عنوان بخشی از برنامه پنج‌ساله اول توسعه اقتصادی فرهنگی کشور را که از سال ۱۳۶۸ آغاز شد فراهم ساخت. این قانون همچنین به موازینی فراتر از تنظیم خانواده مانند ایجاد فرصت‌های آموزشی و اشتغال زنان، تأمین امکان بقای نوزادان از طریق بهبود خدمات بهداشت مادر و کودک از یکسو و از سوی دیگر گسترش پوشش نظام تأمین اجتماعی به‌عنوان منبع تأمین و حمایت سنین کهولت تأکید داشت.

بررسی لایحه پیشنهادی

طبق ماده (۱) قانون تنظیم خانواده و جمعیت مصوب ۱۳۷۲ کلیه امتیازاتی که در قوانین براساس تعداد فرزندان یا عائله پیش‌بینی و وضع شده‌اند در مورد فرزندان چهارم و بعد که پس از یکسال از تصویب این قانون متولد شدند قابل محاسبه و اعمال نخواهد بود.

نکته‌ای که در اینجا حائز اهمیت است این است که در برخی موارد چندقلوزایی می‌تواند خانواده را ناخواسته با مشکل افزایش تعداد فرزندان مواجه سازد. لایحه پیشنهادی درصدد است این مشکل را برطرف کند. مصوبه شور دوم کمیسیون عبارت فرزند چهارم خانواده‌هایی که یکی از سه فرزند آنها از شمول قانون خارج شده‌اند را به ابتدای تبصره پیشنهادی افزوده است.

نقاط قوت و ضعف لایحه

طبق آمارهای موجود میزان چندقلوزایی در کشور در شهرها ۱/۲ درصد، در روستاها ۱/۳ درصد و در کل کشور ۱/۲ درصد است. اگر معیار را برپایه آخرین بارداری بگذاریم، آنگاه این آمار در شهر ۱/۷ درصد، در روستا ۱/۳ درصد و در کل کشور ۱/۶ درصد است.

البته در درصدی از این افراد چندقلویی در زایمان اول، به علت استفاده از روش‌های بارداری مصنوعی رخ می‌دهد، اما به هر صورت در تعدادی این اتفاق ممکن است در بارداری دوم یا سوم باشد. با توجه به سکوت قانون فعلی در خصوص فرزندان چهارم حاصل از چندقلو زایی، خانواده‌های این کودکان ناخواسته با مشکل مواجه می‌شوند.

در تبصره پیشنهادی، پیش‌بینی شده فرزندان حاصل از چندقلویی (به هر شکل ممکن) از شمول بند «۱» قانون مستثنا شوند. نکته قابل ذکر در مصوبه شور دوم کمیسیون و گنجانیدن عبارت فرزندان چهارم خانواده‌هایی که یکی از سه فرزند آنها از شمول قانون خارج شده‌اند به ابتدای تبصره پیشنهادی است. این بند مغایر با روح حاکم بر قانون و سیاست‌های کشوری مبنی بر کاهش موالید است. از سوی دیگر به علت ایجاد بار مالی در خصوص مشمولان بیمه کشوری و لشکری مغایر با اصل ۷۵ قانون اساسی است.

جمع بندی

تصویب لایحه با توجه به مشکلات خانواده‌های درگیر می‌تواند مشکلات این خانواده‌ها را برطرف کند، از سوی دیگر مصوبه کمیسیون می‌تواند روح قانون را در خصوص تنظیم خانواده و جمعیت زیر سؤال ببرد از این رو پیشنهاد بازگشت به لایحه دولت داده می‌شود.